J. Hjaltelin:
Til Publikum
om
Vandkur- Brönd- og Söbade-
Anstalt.

Til Publikum

om

Anlæggelsen og Indretningen

af en

Vandkur-, Brønd- og Søbade-Anstalt

i Jægersborg Dyrehave.

Med Indbydelse til Actietegning.

Af

J. J. Hjaltelin,

Dr. med. & chir.

Kjøbenhavn.

Trykt i det Brünnichske Bogtrykkeri ved J. C. Lund.

1844.

Medens der i saagodtsom alle andre europæiske Lande, som grændse til Havet, findes større Anstalter til Søvandets Benyttelse i dets friske Strømning og Bølgeslag, paa en beqvem og hensigtsmæssig Maade, til Badning, brugt methodisk og under Lægetilsyn, som et for Sundheden styrkende og i flere Sygdomme helbredende Middel, savner vort af Hav omgivne Fædreland endnu aldeles en saadan Søbade-Anstalt, hvor de, der enten af egen Drift ønske stadigen at nyde Badningens sundhedsstyrkende Forfriskelse, eller af deres Læge forordnes at bruge samme til Helbredelse, kunne tage hen, og, i en sund Egn, med en smuk, oplivende Natur omkring sig, kunne hengive sig til Nydelsen af denne kraftige Lægedom, uden dog derhos at gjøre Afkald paa Selskabelighedens Glæder, hvilke langt snarere paa et saadant Sted vise sig i en ny, tiltrækkende Form, frigjorte for Meget af den Tvang, som Bylivet fører med sig.

Dog, det er ikke dette Savn alene, som vort Fædreland hidtil har følt med Hensyn til Vandets methodiske Benyttelse som Lægemiddel. Det er en bekjendt Sag, at der i de fleste andre Lande gives *mineralske Kilder*, eller saakaldte Sundhedsbrønde, hvis Vand, af Naturen blandet med mineralske Bestanddele, indeholder en eiendommelig styrkende og lægende Kraft, som i flere specielle, tildeels farlige Sygdomstilfælde er befunden at være af fortrinlig helbredende Virkning. Ved Siden af disse Sundhedsbrønde er der i den sildigere Tid i de fleste Lande oprettet Anstalter, paa hvilke de i medicinsk Henseende vigtigste af hine mineralske Vande kunne drikkes, konstigt tilberedede i samme Forholde som de naturlige. Det er ikke mindre bekjendt, at alle hine Sundhedsbrønde tillige ere offenlige Re-

creationssteder, hvor Frihed for det daglige Forretningslivs Byrder, forandrede, sundere Omgivelser, en som ofteſt ſkjøn og indbydende Natur, i Forening med Fornøielser og Adspredelser, ved at virke oplivende paa Sindet, væsenlig bidrage til Helbredelse og Lindring for dem, som søge Hjelp der imod physiske Lidelser. Medens alene Tydskland, Ungarn og Nederlandene tælle over 1000 Brøndsteder, som aarligen besøges af henved 250,000 Kurgjæster, eier Danmark ingen Mineralbrønd — i det mindste ingen, som hidtil er bleven benyttet i det nævnte Øiemed. Der findes heller ikke hos os udenfor Hovedstaden nogen konstig Sundhedsbrønd, som blot tilnærmelsesviis kunde opfylde de nævnte Betingelser.

Men endnu af langt mere væsenlig og indgribende Vigtighed er Benyttelsen af det friske, kolde Kildevand i sin rene, ublandede Tilstand, til Drikning, Badning og paa flere forskjellige Maader, efter den nye Vandkurmethode, som, efter dens første practiske Udøver i et hidtil ukjendt Omfang, almindelig kaldes den Priesnitzske. Ingen af Laugsaand og Fordomme, eller blind Vedhængen ved Systemer uhildet Læge, der har gjort sig bekjendt med denne i den høieste Grad med Naturen overeensstemmende Kurmethode og kjender dens ved mangfoldige overraskende Kjendsgjerninger constaterede heldige Resultater, vil kunne negte, at den gjør Epoche i Lægevidenskaben, og som talende Beviis for, at ogsaa Erkjendelsen af dens store praktiske Nytte Aar for Aar udbredes mere og mere, er det tilstrækkeligt at anføre, at der med hvert Aar i saagodtsom alle europæiske Lande opstaaer stedse flere Vandkuranstalter, saa at Antallet af disse, der endnu for fem Aar siden indskrænkede sig til nogle og tyve, i Slutningen af 1843 var steget til omtrent 70, af hvilke Tydskland alene besad nogle og fyrgetyve, som besøgtes af over 6000 Kurgjæster. I Danmark existerer, som bekjendt, endnu ingen Vandkur-Anstalt.

Mange Regeringer have i de sildigere Aar for offenlig Regning sendt Læger til den Priesnitzske Anstalt i Gräffenberg og flere andre Vandkur-Anstalter, for at undersøge Methoden og gjøre sig bekjendte med dens Anvendelse, og disse Regeringer

have, efterat de erholdte Oplysninger havde godtgjort Methodens Hensigtsmæssighed og Fortrin, ydet Oprettelsen af lignende Anstalter i deres Stater kraftig Understøttelse, navnligen ved dertil at skjænke betydelige offenlige Bygninger og Capitaler. Ogsaa Danmarks Konge har i dette for Menneskeheden vigtige Anliggende lagt for Dagen, at medens al sand Videnskabelighed i vort Fædreland i Ham seer sin ophøiede Beskytter, har Humaniteten i Ham en ikke mindre ædel og varmtfølende landsfaderlig Ven. Efterat jeg i 1841 havde foredraget Hs. Majestæt mit Ønske, i Sagens og Videnskabens Interesse at foretage en Reise til den Priesnitzske og flere andre Vandkur-Anstalter i Tydskland, for paa Stedet at gjøre mig bekjendt med den nye Kurmethode og disse Anstalters Indretning, satte Hs. Majestæt med høikongelig Naade mig i Stand til at udføre dette mit Forehavende, og skjænkede sildigere mine Indberetninger om de vundne Oplysninger og erfarede Kjendsgjerninger den største Opmærksomhed. Jeg foretog Reisen i Sommeren 1841, og har i et Skrift: „Vandkuren i dens historiske Udvikling, nærværende Tilstand og Resultater", meddeelt Publikum mine Erfaringer og Anskuelser om denne almeenvigtige Gjenstand. Siden min Hjemkomst har jeg i Sommeren 1843 praktisk udøvet Vandkuren paa den ældre Søbade-Anstalt ved Langebro, og de heldige Resultater, jeg har seet mig i Stand til at opnaae, selv med de indskrænkede Midler, som jeg der kunde erholde stillede til min Raadighed, have endmere bestyrket min Overbeviisning om Methodens store praktiske Nytte. Vel er jeg langtfra, med flere tydske Vandlæger, der ved deres Overdrivelser og Charlatanvæsen kun slet have tjent den Sag, som de vilde fremme, at ansee, eller erklære Vandkuren for et Universal-Lægemiddel; men det er min, paa mangfoldige Kjendsgjerninger grundede faste Overbeviisning, at den, anvendt med Judicium og det behørige Hensyn til Individets Constitution og physiske Beskaffenheder, er et overmaade kraftigt og i mange Tilfælde hurtigt virkende, helbredende Middel, i Særdeleshed imod flere af de meest gængse chroniske Sygdomme, og navnligen imod alle Arter af Reproductions- og Secretions-, eller Fordøielses-, Mave- og

Underlivs-Sygdomme, Hæmorrhoider og disses Følger, Cacherier og Hudsygdomme; imod Irritabilitets- og Sensibilitets-Sygdomme, som de forskjellige Arter af Gigt, Rheumatisme og Nervesvækkelse; saavelsom imod Propulsions-Systemets Sygdomme, eller Onder og Svagheder, som hidrøre fra Blodet, Hjertebanken og deslige. Mange aldeles uimodsigelige Kjendsgjerninger have paa Gräffenberg, saavelsom paa de andre Vandkur-Anstalter, sat udenfor al Tvivl, at det simple, naturlige Lægemiddel: Vandet, i stadig Forbindelse med en naturmæssigt anordnet, simpel, men nærende Diæt og megen Bevægelse i den frie Luft, er i Stand til at yde Hjelp og Redning, endog i de meest haardnakkede og fortvivlede chroniske Sygdomstilfælde, mod hvilke alle konstige Lægemidler, anvendte i en lang Række af Aar, Intet formaaede at udrette.

Da det allerede i flere Aar havde været min Agt, her at oprette en større Anstalt, bestemt overhovedet for **Vandets methodiske Benyttelse** som **Lægemiddel**, skred jeg i Januar f. A. til at indlede denne min Plans Iværksættelse, ved at indgive en Ansøgning til Hs. Maj. Kongen om Tilladelse til at oprette en Vandkur-Anstalt i Forbindelse med et Søbad ved Strandkanten i Nærheden af Hovedstaden, og om til denne Hensigt at maatte vorde indrømmet et Stykke af Dyrehaven, som tilbød de fornødne Kilder og ved sin Beliggenhed tætved Sundet let lod sig sætte i Forbindelse med Søbade. Efterat denne Ansøgning i Løbet af forrige Aar havde været til Erklæring hos de forskjellige Collegier og Autoriteter, under hvilke den, med Hensyn til dens Indholds dobbelte Gjenstand, sorterede, behagede det allern. Hs. Maj. Kongen, i allerh. Rescript til det kgl. Rentekammer af 10de Juni f. A., at bemyndige dette Collegium til at indhente min yderligere Erklæring om, hvorvidt de nødvendige Bygninger til den af mig paatænkte Anstalt kunde opføres enten i Klampenborg Plantage eller i Ordrups Krat, da jeg i saa Fald kunde forvente, at Anlæg af Spadseregange i Ordrups Krat og i Dyrehaven selv vilde vorde tilladt.

I allerund. Følge heraf indgav jeg i Juni f. A. den befalede Erklæring med et nøiere detailleret Andragende, og efterat

Sagen paany havde verseret til Betænkning, faldt der, paa en af det kgl. Rentekammer nedlagt allerunderd. Forestilling, under 27de December f. A. en allerh. Resolution, hvori Hs. Maj. Kongen, under Forudsætning af, at jeg ved private Sammenskud seer mig i Stand til at indrette en Vandkur- og dermed forenet Søbade-Anstalt, allern. bevilger: a) at der indrømmes mig til Brug et Stykke af Klampenborg Plantage (paa circa 23 Tdr. Land og som i triangulair Form strækker sig fra Klampenborg østlig langsmed Strandkanten, i en Længde af circa 1200 Alen, til udfor Taarbeks Kro, mod Nordvest begrændses af den saakaldte Malkevei fra Klampenborg op til Eremitagen, og mod Nord af Taarbeks Indhegning omtrent i en lige vestlig Linie udfor den nævnte Kro), for der at oprette en Vandlægeanstalt med tilhørende Bygninger og Have, imod at jeg til Anlæggets Indretning i det Hele havde at indsende en detailleret Plan; — b) at der tilstaaes mig Adgang til at benytte Stranden udenfor de nordenfor Taarbek beliggende Skrænter, saavelsom muligen en Deel af disse Skrænter selv, forsaavidt de ere Hs. Majestæt tilhørende, for der at anlægge en Søbade-Indretning; — c) at det tillades mig til bemeldte Kuranstalt at afbenytte samtlige Kilder og Basiner, som findes i den vestlige Deel af Klampenborgs Indhegning, saaledes at samme dækkes med Træbygninger, for at Douchebade m. v. der kunne anbringes, dog uden at Vildtet derved maa udelukkes fra at kunne søge Vand i Vandløbene, samt at anlægge Promenader og Skovlystpartier fra Hovedbygningen hen til disse Kilder; — d) at det tillades mig at holde Beværtning med Spise- og Drikkevarer, hvorom jeg dog vilde have at indgive nærmere allerunderd. Ansøgning; — og e) at der gives mig Adgang til, naar Anstaltens Anlæg er tilendebragt, til sammes Oeconomi, mod Betaling at erholde Græsning i Dyrehaven til et vist Antal Kreaturer. Endelig tilsteder denne allerh. Resolution mig, saafremt Anstalten bliver bragt i Stand, at afbenytte en i Nærheden værende jernholdig mineralsk Kilde, som til denne Hensigt af Forstvæsenet vil være at bringe under Tag.

Ved denne allerh. Resol., der blev mig communiceret fra det

kgl. Rentekammer d. 13. Jan. d. A., var et saare væsenligt Skridt vundet for Opnaaelsen af mit Formaal. Hs. Maj. Kongens allerh. Naade og Interesse for Foretagendet, som fra flere Sider havde mødt mangfoldige, tildeels uforudseelige og uventede Indvendinger, Hindringer og Vanskeligheder, havde nu sikkret dette et Landareal til Anlægget, af en i alle Henseender saa favorabel og hensigtsvarende Beliggenhed, at den neppe kan tænkes fordeelagtigere, og med de øvrige, mig allern. tilsagte Begunstigelser, var Grundvolden saaledes allerede lagt til min Plans Realisation. Jeg tøvede nu intet Øieblik med at træffe de videre fornødne indledende Foranstaltninger. Allerede tidligere havde jeg foreløbigen henvendt mig til den, som bekjendt, ikke mindre praktisk end theoretisk dygtige Architekt, Hr. Bygningsinspecteur Bindesbøll, og formaaet ham til at paatage sig at levere de architektoniske Planer og Tegninger til det hele Anlæg, og jeg anmodede nu Hr. Slotsgartner Ridder Rothe, til hvem Hs. Majestæt, omtrent samtidigen med den allerh. Resolution paa mit Andragende, allern. havde overdraget det Hverv, i gartnerisk Henseende at forestaae den intenderede Forandring af den hele Dyrehave til et Parkanlæg, om, i Forbindelse hermed, ogsaa at paatage sig det mig overdragne Plantagestykkes Omdannelse efter det Formaal, hvortil Hs. Majestæt allern. havde indrømmet samme, saavel i Henseende til de Udhugninger, der skulle foretages til Bygningernes Placering, Arrangementet og Bibeholdelsen af smukke Trægrupper og enkeltstaaende Træer og Anlæggelsen af Skovlystpartier, som overhovedet til Tilveiebringelsen af den fornødne Harmoni imellem det Anstalten tilstaaede Terrain og det hele større Parkanlæg, og da Hr. Rothe med den største Beredvillighed imødekom dette mit Ønske, saae jeg ogsaa denne væsenlige Deel af Anlægget betrygget de bedste Hænder til Udførelse.

Den af Hs. Majestæt allern. befalede detaillerede Plan til Indretningen i det Hele af den intenderede Vandkur-Anstalt, indsendte jeg allerunderd. under 31te Januar d. A., ledsaget af oplysende architektoniske Planer og Tegninger, tilligemed den befalede nærmere allerunderd. Ansøgning om den mig af Hs.

Majestæt allern. tilsagte Tilladelse til at lade beværte ved Anstalten med Spise- og Drikkevarer, hvorhos jeg tillige nøiere motiverede et tidligere indgivet Andragende om ogsaa at maatte arrangere saadanne Fornøielser og Adspredelser, som finde Sted ved alle andre lignende Anstalter.

Detaillen af Anlægget vil, efter den forannævnte, af mig i Forening med Hr. Bygningsinspecteur Bindesbøll og under Raadføring med Hr. Slotsgartner Rothe, udkastede detaillerede Plan, blive som følger:

Til Bolig for dem af Kurgjæsterne, der ikke skulle bruge Vandkuren i dens hele Omfang, saavelsom for dem, der drikke Mineralvande eller blot benytte Søbadet, opføres Smaabygninger, omtrent i den engelske Cottage-Stiil, hver saadan Bygning af et simpelt landligt, men smagfuldt Exterieur, paa 2de Etager, med fra 2 til 8 Værelser i hver Etage. For at forene det Pittoreske med det Comfortable lægges Størstedelen af disse Cottages i Nærheden af og langsmed Østsiden af Anstaltens Territorium, hver Cottage med et Espalier af Slyngeplanter og en lille Have foran, hvortil Beboerne have udelukkende Adgang. Fra hvert enkelt Huus bliver der saaledes Udsigt over Kysten og Sundet, og den hele Suite, med behørig Variation i Henseende til Bygningsmaade og Størrelse, vil, med Skovlystpartier til Baggrund, afgive en særdeles malerisk Vue. Indvendig blive de saaledes construerede, at der i hvert enkelt findes Værelser saavel for enkelte Personer som for Familier, hvilke Værelser maatte være at erholde meublerede eller umeublerede efter Enhvers Ønske. For den fornødne Opvartning sørges ved dertil ansatte Tyende, der besørge Bestillingen af Bade ɩc., Værelsernes Reengjørelse, Tilbringelsen af Kurgjæsternes Frokost og Aftensmad og Kogningen af den varme Drikke, Badegjæsterne maatte ønske Morgen og Aften, til hvilken Hensigt der i hver Cottage anbringes en Jern-Kogeindretning, som ogsaa kan tjene til Afbenyttelse for de Familier blandt Badegjæsterne, der ved eget Tyende ønske selv at føre Huusholdning, hvorimod de egenlige Kurgjæster spise til Middag sammen ved table d'hôte i det dertil bestemte Lokale. Ved dette Arrange-

ment af Familie- og enkelte Gjæstelokaler har jeg søgt Overeensstemmelse med den Maade, hvorpaa i Særdeleshed Familier hos os i Almindelighed helst ønske at leve paa Landet, saa lidet som muligt besværede af Tvang ved Samliv med Andre, og Selskabelighedens Behageligheder saa meget som muligt stillede til deres frie Valg. Derved undgaaes ogsaa det Hospitals- eller Kasernemæssige ved store Bygninger med Corridorer og lange Rækker af Værelser, og der vindes tillige for Anstalten den store Fordeel, at hine Cottages, der — som overhovedet Fleertallet af samtlige Bygninger — antages at kunne være af let og simpelt Materiale og meest af Træ, og saaledes hver for sig ikke vil medføre stor Bekostning, kunne opføres i voxende Antal successive, altsom Freqventsen til Anstalten tiltager. At Cottage-Stilen tillige træder i en passende Harmoni med Dyrehavens intenderede Omdannelse til en Park, er et ved Anlægget ikke uvæsenligt Hensyn.

Foruden disse Cottages udfordres nogle noget større Bygninger til Optagelse af dem, der skulle bruge Vandkuren i større Omfang, og som til denne Hensigt maae befinde sig i Kildeløbenes umiddelbare Nærhed. Den gjennem hele Terrainet flydende Bæk, som dannes af Løbene fra et Par vestenfor Anstaltens Territorium udspringende Kilder og igjennem dette har sit Udløb ved Krohaven i Taarbek, tilbyder hertil den beqvemmeste Leilighed. De omhandlede Bygninger kunne nemlig meest passende henlægges paa forskjellige dertil beqvemme Steder ved Løbet af denne Bæk. Der behøves i det første Aar kun at opføres to eller tre saadanne større Kurhuse, hvert paa nogle og tredive Værelser, indrettede til at optage et ligesaa stort Antal Kurgjæster. Altsom Freqventsen af denne Art af Kurgjæster tiltager, kunne flere bygges, hvortil Terrainet tilbyder tilstrækkelig Plads og Leilighed. Af Bækken naturligt dannede Badebasiner, i Forbindelse med Douchebade, ville med Lethed kunne anbringes tætved og i umiddelbar lukket Forbindelse med disse Kurhuse, og i Nærheden af de tvende nordligst beliggende vilde passende et Vaskehuus for Anstalten, med tilhørende Blegeplads, kunne anbringes.

Omtrent midtveis, dog i en noget mere nordlig Retning, paa Terrainets Østside, opføres en større Bygning, bestemt til Restaurations- og Forsamlings-Lokale for samtlige Kur- og Badegjæster. Denne Bygning maa, foruden Beboelsesleilighed for Spiseværten, indeholde en Forsamlings- og en Spisesal (af hvilke den første maa være beregnet paa at optage alle de Kur- og Badegjæster, der boe paa Anstalten, den sidste samtlige Kurgjæster), en Billardstue, et Læseværelse og nogle mindre Værelser til Beværtning af de Badegjæster, som, uden at være bundne til den for Kurgjæsterne foreskrevne Diæt, ønske at spise til Middag der paa samme Tid som disse. Spisesalen maatte desuden, udenfor den til table d'hôte for Kurgjæsterne bestemte Tid, af Værten kunne benyttes til Beværtning af større og mindre Selskaber, der besøge Anstalten og Kurgjæsterne, og Forsamlingssalen til endeel af de Fornøielser, der finde Sted ved Anstalten. Den sidstnævnte Sal vil til denne Hensigt være at forsyne med et Galleri. Mellem Spise- og Forsamlingssalen anbringes et Orchester, der saaledes vil kunne benyttes til hvilken af dem, det i det givne Tilfælde maatte ønskes. Bygningen vil blive paa een for dens Bestemmelse passende høi Etage, og Forsamlingssalen med sit Galleri vil gaae op i Taget af Bygningen. Den vil blive den eneste større og fremtrædende Bygning paa den hele Strækning mod Strandkanten og det er derfor nødvendigt at den erholder et noget imposant Præg tilligemed et smukt Exterieur, ligesom det derhos er ønskeligt, at den ikke bliver af altfor indskrænkede Dimensioner, da den saa ikke vilde kunne opfylde sin Hensigt.

I det Foregaaende er det allerede antydet, at Forskjellen imellem den strengere Diæt, som de egenlige Kurgjæster ere underkastede og den, Søbadegjæster i Almindelighed kunne følge, nødvendiggjør en Adskillelse imellem disse og hine med Hensyn til Beværtningen. Denne Adskillelse vil imidlertid, ligesom ved alle andre Vandkur-Anstalter, hvor ogsaa mange andre end Kurgjæsterne opholde sig, eller komme som Besøgende, uden Gêne kunne gjennemføres og paa det nøiagtigste overholdes. Med Hensyn til den Orden og de bestemte Regler, der saavel herved

som ved Badenes Brug og hvad videre der henhører til Kuren og i Henseende til Opvartningen, Leveringen og Beskaffenheden af de vigtigste diætetiske Næringsmidler, Værelsernes Meublering, Besørgelsen af den fornødne Vask x., blive at fastsætte og følge, haves saa fortrinlige Mønstre i den roesværdige Indretning, som i saa Henseende finder Sted ved de i Tydskland værende Vandkur-Anstalter, at, med behørig Hensyntagen til de lokale Forhold, ethvert billigt Ønske uden Vanskelighed vil kunne blive opfyldt. For de forskjellige Functionairer ved Anstalten, for Badebetjentene, Opvartningstyendet, saavelsom for selve Kurgjæsterne, ville Regulativer blive udfærdigede, hvis strenge Overholdelse bliver gjort Enhver til ufravigelig Pligt.

Da de Næringsmidler, der i diætetisk Henseende blive af størst Vigtighed for Anstalten, i Særdeleshed ere Brød og Melk, af hvilke store Qvantiteter forbruges ved alle Vandkur-Anstalter, det første især fordi selve Kuren i høi Grad skærper Appetiten, maae disse Næringsmidler haves i fortrinlig god og uforfalsket Tilstand. Hs. Maj. Kongen har, som forannævnt, beviist Anstalten den Naade at tilstaae den Græsning imod Betaling i Dyrehaven til et vist Antal Kreaturer. Til Melkeforbruget, saavelsom til det fornødne Brøds Forbagning, er en Oeconomibygning nødvendig, der mest passende vil være at placere i den sydligste Deel af Terrainet ved sammes Hovedindgang i Nærheden af Klampenborg. Her maatte et lidet Meieri indrettes, de fornødne Staldbygninger med Foderlofter henlægges, en Bagerovn opføres til Brødforbagningen, Kamre forefindes til Opbevaring af det for Anstalten fornødne Linned, Madratser og Sengeklæder, samt Lofter for Meubler og Bohave, og Bygningen maatte derhos afgive Beboelses-Lokaler for Anstaltens Functionairer og endeel af Tyendet, et Contoir, hvor Indskrivning kunde skee og Enhver kunde erfare hvad han ønskede at vide, Anstalten betræffende, saavelsom en Leilighed for den Gartnersvend eller den Havekarl, der havde at føre Tilsyn med og vedligeholde samtlige Espaliers og Haveanlæg. Det er en Selvfølge, at saavel Melkens som Brødets Beskaffenhed maa være undergivet Lægens stadige diætetiske Tilsyn.

Foruden de Douchebade, der, som foranført, ville blive anlagte umiddelbart i Forbindelse med de større Kurbygninger, ville ogsaa Doucher blive at indrette ved de Kilder vestenfor Terrainet, af hvis sammenstødende Løb den i det Foregaaende omtalte Bæk dannes, som flyder igjennem Anstaltens Terrain, hvilke Kilder til denne Hensigt ville blive overbyggede med smaa Træbygninger eller Kildehuse til Kurgjæsternes Afbenyttelse. For det Tilfælde, at det skulde blive anseet nødvendigt for Anstalten at indrette flere Douchebade, og andre Kilder i Dyrehaven dertil maatte findes beqvemme og passende, ansøgte jeg om allerh. Tilladelse til ogsaa at torde afbenytte dem for Anstalten.

Efter den af Hr. Slotsgartner Rothe anstillede Undersøgelse af Terrainet, har han, foruden den med Architekten, Hr. Indspecteur Bindesbøll, trufne Overeenskomst om Bygningernes Placering, foreløbigen i det Generelle stillet det Forslag, at Saameget af Skoven i den sydlige Deel af Terrainet ryddes, at der fra dets høieste Punkt vindes en Vue af en overordenlig smuk og særdeles malerisk Virkning over den hele Anstalt, Kysten og Sundet.

Da overhovedet Terrainet, for hensigtsmæssigen at kunne benyttes til det intenderede Øiemed, nødvendigviis maa holdes saa meget som muligt frit for Tilstrømning af Vagabonder og Pøbel, der volder Støi og Uordener — en Conflux, som Nærheden af Dyrehavsbakken med dens Folkelystighed let kan lede til, og dette ikke lader sig iværksætte paa anden Maade end derved, at samme ved Hegn afsondres saavel fra den øvrige Deel af Dyrehaven som fra dets andre Omgivelser, indstillede jeg allerunderd.: at det nuværende østlige Dyrehavshegn langs Anstaltens Terrain maatte blive flyttet og anbragt langsmed dettes vestlige Grændse, hvorfra det da maatte forlænges langs Terrainets nordlige Grændseskjæl. I Stedet for Hegnet imod Østen skulde da anbringes et lavere Stakit, som, medens det opfyldte den Hensigt at forhindre Adgangen fra denne Side, frigjorde Udsigten indenfra over Kysten og Sundet. Begge Anstaltens Indgange skulde da henlægges paa de tvende Yderpunkter af Terrainets østlige Grændse, Hovedindgangen sydlig ved

Indkjørselen fra Klampenborg og den anden Indgang ved Terrainets nordøstlige Grændseskjæl, og imellem dem begge anlægges saavel en bred Promenade for Fodgængere langsmed den østlige Grændse mod Strandkanten, med dækkede Hvilesteder til de Promenerendes Beskyttelse imod Regn og Solhede, som en igjennem hele Terrainet slynget Kjørevei, der blev at forlænge udenfor Terrainets nordlige Grændse i lige Linie op til Trepile- eller Cadetlaagen udfor Eremitagen, hvilken Laage ønskedes forandret til en Dyrehavsport, gjennem hvilken Communicationen imellem Anstalten og de til samme hørende Søbade omtrent lige udfor den nævnte Laage ved Skrænterne nordenfor Taarbek kunde finde Sted. Adgangen til Anstaltens Terrain skulde, for at holde den hele øvrige Dyrehavskjørsel og dermed forbundne Forstyrrelse fjernet derfra, ikke være aaben for Gjennemkjørsel, men kun for Kjørende til og fra Anstalten, til hvilken Hensigt saavel den ved Hovedindgangen ansatte Portner som den, der havde Opsynet med den nordlige Indgang, skulde paalægges at holde Adgangen spærret for enhver Uvedkommede, der til Vogns vilde passere Veien. Til Hinder for dette Forslags Udførelse, der baade vilde opfylde den tilsigtede Hensigt og dertil i høieste Maade fyldestgjøre det Skjønnes Fordringer, var kun den Omstændighed, at Iværksættelsen af de for en væsenlig Deel til Forskjønnelse og Behagelighed for Publikum sigtende Forandringer og Foranstaltninger, naar den alene skulde hvile paa Anstalten, vilde medføre en temmelig stor Bekostning for denne. Jeg ansøgte derfor allerunderd. om, at naar Kjøreveien igjennem Anstalten og Promenaden langsmed Strandkanten bleve bekostede anlagte af Anstalten og naar ogsaa det Stakit, der skulde sættes langsmed hele Østsiden af Terrainet, blev opført for Anstaltens Regning, Hs. Maj. da allern. vilde lade Flytningen af Dyrehavshegnet og dettes Forlængelse til Terrainets fuldstændige Frahegning, samt Kjøreveiens Fortsættelse til Trepilelaagen og dennes Forandring til en Gjennemkjørselsport foretages for offentlig Regning. For at den deilige Udsigt over Fiskerleiet, Kysten og Sundet kunde vindes paa hele Veiens Udstrækning, havde Hr. Bindesbøll foreslaaet, at ogsaa

Dyrehavshegnet nordenfor Anstaltens Terrain indtil Trepilelaagen maatte flyttes tilbage, dog ikke længere end til den anden Side af den intenderede Kjørevei, og der hvor det nu staaer afløses af et mindre Hegn eller levende Gjærde, som ogsaa der gav Udsigten frit Spillerum. Ved at foredrage dette, vistnok ogsaa i Anstaltens Interesse værende, men dog mere til en større Behagelighed for Publikum fremsatte Ønske for Hs. Maj. fordristede jeg mig dog, af Frygt for at det skulde findes for bekosteligt, ikke til ogsaa at andrage paa denne Hegnflytnings samtidige Udførelse for offenlig Regning; men henstillede Sagen i det Hele til Hs. Maj.s allerh. Afgjørelse og Sanction, i alt Fald med den Indskrænkning, at den sidstnævnte Deel af Forslaget bortfaldt, eller blev stillet i Bero indtil videre.

Med Hensyn til Indretningen af Søbade-Anstalten, bemærkede jeg blot, at jeg ansaae det for hensigtsmæssigst, ligesom det er Tilfældet ved flere fremmede Søbade, at lade samme bestaae i et Antal smagfuldt og beqvemt construerede Badevogne, der kunne trækkes i Land og saaledes unddrages den ødelæggende Virkning af en Storm med Paalands-Vind, som paa den til Badet udsete Kyststrækning betydeligt vilde vanskeliggjøre ethvert, desuden langt kostbarere Forsøg paa at anlægge og befæste store Flydebroer. Disse Badevognes Antal vil ogsaa efterhaanden aarligen kunne forøges, i Forhold til den stigende Freqvents. Ogsaa Regn- og Douchebade ville blive indrettede, ligesom ogsaa Svømmeflaader udlagte. For at tilveiebringe en fuldstændig Adskillelse imellem Søbadene for Damer og Badene for Herrer, var det ønskeligt om hine kunde aldeles afsondres fra disse ved at henlægges paa et andet, dertil beqvemt Sted, og da jeg, paa favorable Vilkaar, dertil kunde obtinere en Strækning langsmed Stranden omtrent skraas overfor Taarbeks Kro, foreslog jeg at anlægge Søbadet for Damer ved Stranden udfor den nævnte Kyststrækning, hvilket tillige vilde give den Beqvemmelighed for de Damer, der brugte Søbadet, at dette kom til at ligge lige udfor Anstalten i Klampenborg Plantage, hvorfra en Promenade kunde gaae til Søbadet i den korteste Distance. Ved Søbadene vil der blive at anbringe

tvende Pavillons, den ene ved Afdelingen for Herrer, den anden ved Damernes Afdeling, for at de Badende der efter Badet kunne blive opvartede med Forfriskninger, ligesom dette er Tilfældet ved alle andre Søbade.

Slutteligen tillod jeg mig allerunderd. at gjøre Hs. Maj. opmærksom paa, at enkelte Modificationer ved den saaledes til det hele Anlæg og sammes Indretning affattede detaillerede Plan, som ved enhver anden Byggeplan, endnu inden Arbeidet blev udført, ved Forholdene eller indtrædende Omstændigheder kunde blive ansete nødvendige; men noget aldeles Væsenligt, torde jeg allerunderd. antage, vilde der ikke blive at forandre; og jeg fordristede mig derhos til indstændigen at anholde om, at Hs. Majestæt vilde bevise mig den Naade at meddele endeligt afgjørende Resolution saa snarlig, at Indbydelsen til de private Sammenskud og Actietegningen kunde skee betimeligt nok til de forberedende Arbeiders Paabegyndelse strax ved Vinterens Ophør, uden hvilket det ikke vilde være muligt, at Anstalten iaar kunde komme til at begynde sin Virksomhed.

Den detaillerede Plan blev nu af H. M. Kongen tilstillet det kgl. danske Cancelli til Erklæring, og fra Cancelliet sendt til det kgl. Rentekammer, for at dette Collegium kunde afgive sin Betænkning over de Samme nærmest vedkommende Punkter. I en af det kgl. Rentekammer foranstaltet mundlig Conference paa Stedet af Embedsmænd fra selve Collegiet og fra Forstvæsenet, hvortil jeg var tilkaldt, og i hvilken ogsaa DHrr. Slotsgartner Rothe og Bygningsinspecteur Bindesbøll deeltog, blev den hele Plan, forsaavidt som den hørte under det nævnte Collegii Ressort, gjennemgaaet og discuteret, og Collegiets Beslutning paa hvert enkelt Punkt tagen, og den i Overeensstemmelse dermed affattede Betænkning blev dernæst tilstillet det kgl. danske Cancelli. Paa den af dette Collegium nedlagte allerunderd. Forestilling, er der nu, under 30te April d. A., falden en Sagen endeligt afgjørende allerh. Resolution, som, med H. M. Kongens allern. Tilladelse, igjennem det kgl. Kabinetssecretariat i verificeret Afskrift er bleven mig communiceret.

Ved denne kgl. Resolution er der bleven mig forundt føl-

gende yderligere allern. Begunstigelser: At det mig til Afbenyttelse indrømmede Terrain, ved et Rækværk, af samme Materialier som det nuværende Rækværk omkring Dyrehaven, maa afsondres fra den øvrige Deel af Dyrehaven; — at den Anstalten mod Betaling tilsagte Adgang til Græsning for Køer i selve Dyrehaven bestemmes for et Antal af indtil 25 Høveder; — at det tillades Anstalten at benytte til Douchebade m. v. samtlige Kilder, som findes i Klampenborg Plantage, hvorimod Jagtvæsenets Samtykke forud bliver at indhente saafremt andre Dyrehavskilder ønskes til samme Brug, og Kirsten Piils Kilde ikkun maa benyttes til derved at drikke eller lade hente Vand; — at den ansøgte Flytning af Rækværket i det Hele saavelsom Opførelsen af det fornødne nye Rækværk maa skee, for Anstaltens Regning, men under Forstvæsenets Tilsyn, og at der fra sammes Beholdninger kan leveres de Rækværksmaterialier, som ville behøves i Stedet for de ældre, som ved Flytningen findes ubrugelige; — at det tillades mig at anlægge en Gangsti fra den nordlige Side af Anstaltens Indhegning til den saakaldte Trepilelaage, hvorimod den paatænkte Kjørevei her ikke kan tilstedes; — og at det tillades mig at holde Beværtning med Spise- og Drikkevarer for Kurgjæsterne og disses Gjæster, samt at anlægge et Bageri til Anstaltens Forsyning, saavelsom, til Kurgjæsternes og deres Adspredelse, som besøge disse, i Forsamlings- og Spisesalene samt Pavillonerne at lade opføre Musik og arrangere Baller.

Benævnte kgl. Resolution indeholder tillige de Reservationer, som skulle tages med Hensyn til det tilsagte Terrains Behandling som Skov og Haveanlæg m. v., saavelsom den allern. Bestemmelse, at det hele Terrain, saasnart den intenderede Benyttelse til en Vandkuranstalt ophører, uden nogensomhelst Godtgjørelse falder tilbage til Dyrehaven, og bifalder Hs. Maj. Kongen tillige allern., at den for mig udfærdigende Bevilling, foruden at paalægge mig at holde de mig af Politiet til Ordens Overholdelse paa Anstaltens Terrain foreskrevne Regler efterretteligt, tillige tilføies en Clausul om, at jeg med Hensyn til Bevillingens Fortolkning skal være det kgl. danske Cancellies Decision undergiven.

Efter saaledes at have gjort mine ærede Medborgere bekjendte med min Plan til Anlæggelsen og Indretningen af en Vandkur-, Brønd- og Søbade-Anstalt ved Klampenborg, den mig dertil med deelte allerh. Tilladelse og de Begunstigelser, Hs. Maj. Kongen allern. har tilstaaet mig til Planens Iværksættelse, skal jeg nu tillade mig at offenliggjøre de Betingelser, under hvilke jeg vil opfordre dem til en i Sagens og deres egen Interesse fælles begrundet Deeltagelse i det af mig intenderede Foretagende. Jeg skal derhos nærmere udvikle saavel disse Betingelser som de Fordele, Deeltagerne kunne vente sig af deres Medvirken, den Betryggelse, der gives dem for den meest hensigtssvarende Anvendelse af den samlede Capital, som derved tilveiebringes, og den Sikkerhed, der kan stilles dem for, at de indskudte Capital-Summer ei alene ikke ville forringes, men endogsaa ville blive forøgede, at de, saalænge de indestaae i Anstalten, ville blive fuldt forrentede, og at en passende Andeel i Udbyttet desuden kan tilflyde deres respective Eiere, som Actionairer i Entreprisen.

For med den størst mulige Sikkerhed at kunne calculere den Freqvents, som en Vandkur-, Brønd- og Søbade-Anstalt, beliggende paa det dertil allern. indrømmede Terrain ved Klampenborg, kan gjøre Regning paa, er det nodvendigt at tage Hensyn til Freqventsen ved andre Anstalter af lignende Art. Det viser sig da, at de i Tydskland værende Vandkur-Anstalter af nogen Betydenhed (med Undtagelse af den Gräffenbergske, hvor Freqventsen er stegen til 1500) aarlig ere blevne besøgte af 200 til 400 Personer, og at Freqventsen ved de meest bekjendte østersøiske Søbade har været ikke mindre end fra 1000 til 1500. Disse sidste have bestaaet i en lang Række af Aar, og i den sildigere Tid har Besøget ved dem bestandig været i Tiltagende. Af Vandkur-Anstalterne have derimod de fleste kun existeret i faa Aar, og den stedse tiltagende Mængde af dem har, paa samme Tid som Freqventsen til denne Art af Kur-Anstalter i det Hele er tiltagen i en overordenlig Grad, umuliggjort en meget betydelig Forøgelse af Besøget til hver enkelt i Særdeleshed. Ved de gjennem en lang Aarrække existerende

mineralske Bade, eller Sundhedsbrønde, er Freqventsen, som jeg allerede har bemærket, endnu bestandig meget stor, og har ved de meest besøgte i de sidste Aar endog været fra 7000 til 20,000. Naar man nu seer hen til, at den her intenderede Anstalt — hvad der hidtil endnu intet andet Sted er Tilfældet — omfatter baade Benyttelse af Vandkuren og Brug af Søbade, samt derhos giver Adgang til at drikke mineralske Vande, og at den situeres i en af Danmarks skjønneste Skovegne, ved Stranden i Nærheden af Hovedstaden, og saa at sige ved Grændseskjællet imellem tre Riger, i hvilke endnu ingen Vandkuranstalter og kun faa Søbade af nogen Betydenhed findes, saa vil sikkert Enhver indrømme, at der er en høi Grad af Probabilitet for, at den vil bidrage — ei blot herfra Landet, men ogsaa fra Sverrig og Norge — et større Antal af Besøgende end der findes ved en enkelt af de ovenfor omtalte Vandkur-Anstalter, med Undtagelse af den Gräffenbergske. Naar der da calculeres paa et Antal af i det mindste 400 Kur-, Brønd- og Badegjæster i Løbet af en Saison, vil det sikkert snarere være for lavt end for høit anslaaet. Man maa erindre, at der ved Antallet af Besøgende i en Saison ikke menes et Antal Personer, der stadigt opholde sig ved en saadan Anstalt hele Saisonen igjennem. Antallet er tvertimod stedse fluctuerende, idet at Nogle besøge en saadan Anstalt i nogle Uger, Andre i flere Maaneder. Denne Fluctuation kan dog hos os ikke antages at ville blive stor, med Hensyn til de til Sommerbeboelse for Familier bestemte Leiligheder, der for det meste kunne ventes optagne for den hele Saison. Man vil i Almindelighed kunne forudsætte, at naar 400 Personer besøge Anstalten i Løbet af en Saison, kan dette kun regnes ligemed et stadigt Besøg af omtrent 250 hele Saisonen igjennem og det høieste Antal, der samtidig gjæster Anstalten, vil ikke kunne anslaaes til over 300. De første 3 Aar ville, efter alle Præcedentser, afgive en temmelig paalidelig Maalestok for Freqventsen og dens Stigen. I det første Aar kan den intenderede Anstalt neppe endnu være saa tilstrækkelig bekjendt, at der tør calculeres paa et større Antal af Besøgende end 200 i hele Løbet af Saisonen. Det vil da være nok, naar

der sørges for Lokaler til circa 150 Personer, som det største Antal, der samtidig besøger Anstalten, og naar der calculeres paa en Gjennemsnits-Freqvents af 125 for hele Saisonen. I det andet Aar maatte der haves Lokaler for et Antal af 250 og Gjennemsnits-Freqventsen kunne anslaaes til 200, og i det tredie Aar maatte i det mindste et Antal af 300 samtidig kunne optages i Anstalten og Freqventsen i Gjennemsnit regnes til 250. Paa en fremdeles stigende Freqvents i de nærmest paafølgende Aar vilde man vistnok, efter den paa de forhaandenværende Data byggede Sandsynlighed, kunne gjøre Regning, i Tilfælde af, at ikke flere andre lignende Anstalter til den Tid opstaae heri Landet, der ved deres Concurrence gjorde en saadan stadig Forøgelse noget mere tvivlsom. Det torde da i alt Fald være sikkrest, ei at gjøre Regning paa en større samtidig Freqvents end 400, med et stadigt Gjennemsnits-Besøg af circa 330. For imidlertid ikke at unddrage Anstalten Fordelen af en tiltagende Freqvents, maatte der, hvad enten Planen baseres paa et samtidigt Besøg af 300 eller 400 Gjæster, sørges for Tilveiebringelsen af et Reservefond, hvoraf Bekostningen ved den successive Opførelse af flere Bygninger for Kur- og Badegjæster, saavelsom Anskaffelsen af flere Inventariesager, tilligemed Bygningernes Vedligeholdelse, kunde afholdes. Til et saadant Reservefond vil derfor aarlig blive at henlægge 10 pCt. af Anstaltens Brutto-Indtægt i Saisonen. — Særdeles ønskeligt vil det være, at Planen i alt Fald ikke baseres paa en mindre Freqvents end den, der, som ovenfor bemærket, efter al Sandsynlighed er at ansee som Minimum af den, der kan ventes. Det bliver saaledes først at undersøge, hvor stor Bekostning det hele Anlægs Indretning vil medføre, naar det beregnes paa samtidig at kunne modtage indtil 300 Kur-, Brønd- og Badegjæster, med en Gjennemsnits-Freqvents af 250 for den hele Saison.

Det maa da først bemærkes, med Hensyn til Søbadene, at H. M. Kongen vel ved allerh. Resol. af 27de Dec. f. A. dertil allern. har indrømmet Stranden udenfor de nordenfor Taarbek beliggende Skrænter og derhos givet mig Haab om, at og-

saa endeel af selve disse Skrænter dertil vilde blive mig overladte, „forsaavidt de ere Hs. Maj. tilhørende"; men da det, efter nærmere derom indhentet Oplysning, har viist sig, at disse Skrænter udelukkende ere i privat Eie, har jeg indledet Underhandling med Eierinden af Taarbeks Kro, under hvis Jorder den ubebyggede smalle Skrænteſtrækning nordenfor Taarbek hører, ved hvilken Søbadet agtedes anlagt, og contraheret med hende om Overladelsen af den hele, over 400 Alen lange Strækning, der, som bekjendt, har en særdeles smuk Beliggenhed langsmed Stranden og som udgjør et Areal af omtrent ¾ Td. Land, paa de Vilkaar, at jeg erholder samme i Arvefæste mod en Indfæstning af 300 Rbd. og 20 Rbd. aarlig Afgift. Da det imidlertid derhos, som bemærket, vilde være særdeles beqvemt, om den Deel af Søbadet, der blev bestemt til Benyttelse for Damer, kunde holdes længere fjernet fra den for Herrer bestemte Deel, har jeg underhandlet med Eieren af Lyststedet „Christiansro" skraasoverfor Taarbek Kro, med tilhørende Areal af omtrent 2 Tdr. Land langsmed Stranden ved en søndenfor Skrænterne værende Bugt, som, foruden friſk Strømning, tilbyder den bedste Sandbund paa en lang Distance derved Kysten, om dette Lyststeds Afhændelse, og da han har erklæret sig villig til at overlade dette til Anstalten, naar denne kommer istand, for den samme Kjøbesum, han i Vinter har givet derfor, nemlig 3,500 Rbd., med Skadesløsholdelse for alle Udgifter, har jeg anseet dette Tilbud for saa favorabelt, at jeg har troet ei at burde tage i Betænkning at modtage det. Bemeldte Lyststed, hvis Assurancesum er 4800 Rbd., bestaaer nemlig af en Bygning paa 2de Etager, der med ubetydelig Bekostning kan indrettes til 2de Familier og i Forening med den nærmest liggende, til Have indrettede Deel af Jordlodden, vil kunne erholdes bortleiet til Sommerbeboelse saa fordeelagtigt, at Renterne af Kjøbesummen og af Bankhæftelsen, alle Skatter og Afgifter, samt de aarlige Reparationer, ville kunne afholdes af Leien. Der bliver saaledes omtrent 1 Td. Land tilbage, beliggende netop ved den for Søbadet beqvemmeste Deel af Strandbugten, til Afbenyttelse for dette, saavelsom til Anbringelse af en Pavillon for For-

friskninger, Haveanlæg, i Forbindelse med et Par derværende Alleer, og, saafremt det maatte ansees ønskeligt og fordeelagtigt, tillige til Opførelse af nogle Cottages for Damer, der ønske at benytte Søbadene. En i Eiendommen staaende 1ste Prioritet af Umyndigespenge, stor 950 Rbd., vil da blive at overtage af Anstalten, og for ikke at unddrage en saa stor Sum som den hele Rest af Kjøbesummen fra Actiecapitalens øvrige væsenlige Bestemmelse, vil det være hensigtsmæssigst at søge optaget et yderligere Prioritetslaan i Stedet til et Beløb af 2000 Rbd., hvorved den contante Udbetaling kun vilde blive 550 Rbd. Naar et saadant Prioritetslaan kunde erholdes uopsigeligt i de første 4 Aar og efter den Tid kunde afbetales afdragsviis med et Beløb af i det Høieste 500 Rbd. aarlig, vilde det kunne indfries uden følelig Byrde for Anstalten, og den contante Sum, som da erholdtes til Disposition ved sammes Anlæg, vilde for Øieblikket kunne benyttes med forholdsmæssig langt større Fordeel.

Over selve Bekostningerne ved Anlægget i det Hele skal jeg nu tillade mig at fremsætte følgende Calcule:

Til den samtidige Optagelse af 300 Kur- og Badegjæster antages det tilstrækkeligt at opføre 4 større Kurhuse for 120 á 130 Personer, der bruge Vandkuren i dens hele Omfang og mindre Bygninger eller Cottages til Familier og enkelte Personer for 170—180, der enten partielt bruge Vandkuren, eller drikke Mineralvande, eller blot benytte Søbadene. Materialierne til disse Bygninger ville for en Deel kunne erholdes paa selve Stedet og for en Deel umiddelbart i Nærheden, eller i alt Fald uden stor Bekostning kunne transporteres dertil herfra Staden. Naar Opførelsen derhos for største Delen skeer af Landhaandværkere, under stadig Opsigt af en duelig Conducteur, kunne disse Bygninger, efter Hr. Bygningsinspecteur Bindesbølls Calcule, anslaaede til en Bekostning af omtrent 150 Rbd. pr. Værelse paa 1200 Cubikfod, opføres for circa 45,000 Rbd.

Hovedbygningen, med Forsamlings- og Restaurations-Lokaler, og Oeconomibygningen med Bageri, Beboelseslokaler, Stalde ꝛc. ville koste at opføre circa . . . . 20,000 —

En Café med Billard, 2de Pavilloner ved Sobadene, 2de Hvilesteder med Buffets paa Promenaden og 2de Tobaksboutiker	4,000 —
Skovrydning til Bygningernes Placering, Veianlæg og Stakits-Flytning (hvortil det nye Rækværksmateriale leveres frit af Forstvæsenet), samt et nyt Stakits Opførelse	2,000 —
Douchers Indretning, Bassiners Gravning og en Deel Inventariesagers Anskaffelse	3,000 —
Sobadets Indretning, med Badevogne &c. . .	5,000 —
Indfæstning af Skrænterne og contant Udbetaling paa „Christiansro" m. v.	1,000 —
	Summa 80,000 Rbd.

Anlægget vilde saaledes, beregnet for det supponerede Minimum af samtidig Freqvents (300), i det hele medføre en Bekostning af omtrent 80,000 Rbd. Calculeret paa samtidigen at kunne optage en Trediedeel flere, eller 400 Kur- og Badegjæster — en Freqvents, hvorpaa man, efter de stedfindende Præcedentser og med Hensyn til de her saa betydeligt favoriserende Forhold, uden at nære sangvinske Forhaabninger, med stor Sandsynlighed tør gjøre Regning allerede i det 3die eller 4de Aar.— vilde Bekostningen, med Hensyn til at flere af Udgiftsposterne aldeles ikke, eller i alt Fald ikke i samme Grad vilde blive forøgede, stige med omtrent en Fjerdedeel, og Anlægscapitalen saaledes blive i Alt . . . . 100,000 Rbd.

Men da, efter hvad jeg i det Foregaaende har bemærket, Freqventsen i de 2de første Aar ikke kan antages og heller ikke er beregnet til at opnaae det supponerede Minimum, vil det, for ikke at paabyrde Anstalten en større Capital-Forrentning end absolut fornødent, være hensigtsmæssigst, at dele Anlægs-Capitalen paa 2de, eller eventualiter 3de Aar, saaledes at der i det første Aar ikkun søgtes tilveiebragt 60,000 Rbd., i det andet, eller andet og tredie, Resten, eller 20,000 a 40,000 Rbd. Naar hver Actie ansættes til 50 Rbd., vilde der saaledes i indevæ-

rende Aar udfordres 1200, i næste, eller de to paafølgende Aar, 400 til 800 Actier. —

Skulde Sagen imidlertid, imod min Forventning, ikke finde den attraaede Deeltagelse fra Publikums Side, er det dog muligt, at Anstalten kan bringes i Stand og begynde sin Virksomhed efter en mere indskrænket Maalestok, hvorved naturligviis og tillige som en Følge af, at endeel af de til Anlægget først medgaaende Udgifter enten slet ikke, eller dog ikke betydeligt lade sig indskrænke, Fordelen for Actionairerne vil blive mindre. Den ringeste Capital, som hertil udfordres, vilde være 40,000 Rbd., i 800 Actier a 50 Rbd., og Fordelingen af Bekostningen i dette Tilfælde, hvori Anstalten ikkun kunde fyldestgjøre en Gjennemsnits-Freqvents af circa 70 Kur- og Badegjæster, vilde omtrent blive som følger:

Bygninger til circa 80 Kur- og Badegjæster .	12,000 Rbd.
Hoved- og Oekonomi-Bygningen	15,000 —
En Café, Pavilloner &c.	3,500 —
Skovrydning, Veianlæg og Stakiter	2,000 —
Doucher, Bassiner og Inventarier	2,500 —
Søbade	4,000 —
Indfæstning af Skrænterne og Udbetaling paa „Christiansro"	1,000 —
Summa	40,000 Rbd. —

Det bliver nu at undersøge, til hvor stort Beløb saavel de aarlige Udgifter som Indtægterne, og, som en Følge heraf, Anstaltens Udbytte kunne calculeres under de forskjellige Forhold. Jeg kommer her først til at omtale min egen Stilling til Actionairerne. Idet jeg, under al fornøden Control fra deres Side, ikke alene paatager mig Overbestyrelsen af det hele Anlæg, men, naar dette er tilendebragt, fremdeles maa offre Anstalten min udeelte Virken baade som Bestyrer og som Læge, er det en Selvfølge, at jeg aldeles maa opgive min offenlige Stilling og Embedscarriere som militair Læge, tilligemed Størstedelen af den private Praxis, jeg har erhvervet mig i Hovedstaden. Som Godtgjørelse herfor, saavelsom for Anstaltens Be-

styrelse og for Afbenyttelsen af det mig allern. tilstaaede Privilegium og de dermed i Forbindelse staaende Begunstigelser, betinger jeg mig en Sum i Actier, der svarer til ¼ Deel af de tegnede Actiers Beløb og tillægges dette, saaledes, at der, naar 800 Actier ere tegnede, tilkommer mig Rente og Udbytte for et Beløb af 200 Actier og fremdeles 1 Actie for hvert Antal af 4 Actier, der tegnes over de 800. Udgifterne ville saaledes blive: 1) Forrentningen af den indskudte Actiecapital, tillagt den af mig betingede Fjerdedeel; 2) Prioritetsrente og Jordafgift; samt 3) Lønninger til Anstaltens Functionairer. Disse sidste ville bestaae i: en Inspecteur, der gageres med 600 Rbd., og tillægges 300 Rbd. til en Fuldmægtig og Contoirhold; en Bogholder og Kasserer, der gageres med 600 Rbd., og Lægen (med Forpligtelse til i fornødent Fald at antage en Reservelæge) 600 Rbd.; hvilke Lønninger ville blive at regne fra den Tid, Anlæggets Iværksættelse paabegyndes. Til en Gartnersvend, eller en Havekarl, og en Portner, ansættes desuden 200 Rbd. Alle øvrige Udgifter, navnlig til Betjente og Tyende ved Badebetjeningen og Kur- og Badegjæsternes Opvartning m. v., blive udenfor Beregningen, da disse Udgifter, ligesom det er Tilfældet ved andre lignende Anstalter, blive at udrede af Kur- og Badegjæsterne selv, eller i alt Fald at afholde af Oeconomiens og de forskjellige Bades Brutto-Indtægter og at afdrages fra disse, forinden de indflyde i Selskabets Kasse.

De Indtægter, paa hvilke der med Sikkerhed kan calculeres, ville bestaae i: 1) Den Leie af Bygningerne, der bliver at erlægge af de resp. Kur- og Badegjæster, hvilken, da Leilighederne, efter deres Antal og Størrelse, ville blive ansatte til forskjellig Priis, calculeres til en Gjennemsnitspriis af 30 Rbd. pr. Værelse for hele Saisonen, som regnes fra 1ste Mai til 30te Septbr., eller 5 Maaneder; 2) Indtægten af Kilder, Basin- og Douchebade ved Vandkur-Anstalten; 3) dito af naturlige og konstige Mineralvande; 4) dito af Søbade, Doucher ved Søbadene m. v.; 5) dito af Kurgjæsternes Beværtning med Frokost og Aftensmad fra Oeconomibygningen; 6) Forpagtningsafgift af Bageriet; 7) Leie af Staldbygningerne; 8) Leie af Re-

stauratíonen, med tilhørende Lokaler, og Beboelsesleilighed i Hovedbygningen; 9) dito af en Café med Billard, 2de Pavilloner med Forfriskninger ved Søbadene, 2de Buffetter i de dækkede Hvilesteder paa Hovedpromenaden og 2de Tobaksboutiker; 10) Indtægten af Forlystelser, saasom Baller, Concerter, Lystfarter i Baade med Musik ꝛc.; 11) Leie af Inventariesager; 12) dito af Lyststedet „Christiansro".

Idet jeg nu gaaer over til at opstille en Calcule over de omtrentlige Udgifter og Indtægter ved Anstalten, naar den til det antagne Minimum af Gjennemsnits-Freqvents (250) af Kur- Brønd- og Badegjæster fornødne Sum tilveiebringes, skal jeg strengt holde mig til, hvad jeg selv, efter min fulde Overbeviisning, anseer for at være meest rimeligt og sandsynligt, og, langtfra at overspænde mine egne Forhaabninger om et heldigt Resultat, tvertimod søge at nedstemme dem saaledes, at jeg i flere Tilfælde langt snarere tør vente at see dem overtrufne, end at det Modsatte skulde blive Tilfældet.

Da Sommeren og Efteraaret 1844 ville medgaae til den betydelige Deel af Anlægget, der skal fuldføres for at Anstalten til næste Foraar kan træde i fuld Virksomhed, vil der iaar ikke kunne gjøres Regning paa Mere end i alt Fald den Indtægt, der muligviis kan drages af en partiel Virksomhed af samme, som dog, naar Arbeidet fremmes med tilbørlig Kraft, ikke usandsynlig vil kunne finde Sted i et Par af dette Aars Efteraarsmaaneder. Men da Anlæggets successive Fremskriden ikke udkræver, at den hele Capital af 60,000 Rbd., som iaar skulde tilveiebringes, strax stilles til Raadighed for samme, vil den af Actionairerne kunne betales afdragsviis, med 10 Rbd. pr. Actie i 5 Maaneds-Terminer, det første Afdrag strax ved Actietegningen, det sidste i Begyndelsen af October. Actiecapitalens Forrentning vil da først tage sin Begyndelse, naar Actiernes fulde Beløb er indbetalt, eller fra 31te October d. A., og Renten for det første Aar vil blive betalt i det næste Aars December Termin, tillagt Actionairernes Udbytte for det første Aar af Anstaltens fulde Virksomhed (1845). Saafremt Anstaltens partielle Virksomhed iaar skulde give noget Netto-Over-

skud, vil dette blive at dele i tvende lige Parter, af hvilke jeg betinger mig den ene Halvdeel som Vederlag for min Overbestyrelse af Anstaltens hele Anlæg, der vil kræve min stadige Tilstedeværelse og uafbrudte Medvirken, og den anden tillægges Actionairernes Udbytte for det første Aar af Anstaltens fuldstændige Virksomhed, hvilket saaledes qva Regnskabsaar vil blive at regne fra 31te Octbr. 1844 til 31te Octbr. 1845. Da den nævnte præsumtive Tillægs-Indtægt imidlertid beroer paa alle fornødne Forarbeiders Tilendebringelse, Bygningsarbeidernes deraf afhængige, meer eller mindre hurtige Fremme, og mange andre, dermed i Forbindelse staaende, tildeels uforudseelige Omstændigheder, er det en Selvfølge, at den ikke iforveien lader sig bringe i nogen bestemt Beregning.

For Aaret fra 31te Oct. 1844 til 31te Oct. 1845 ville Anstaltens Udgifter og Indtægter kunne calculeres som følger:

A. Udgift.

1) Forrentningen af 1200 Actier á 50 Rbd., med ¼ Deel Tillæg for de mig betingede, à 4 pCt. p. A. . .	3,000 Rbd.
2) Prioritetsrente og Afgifter af Lyststedet „Christiansro"	200 —
3) Jordafgift af Skrænterne	20 —
4) Lønninger til Anstaltens Functionairer . .	2,300 —
Summa Udgift	5,520 Rbd.

B. Indtægt.

1) Leie af Bygningerne (125 Leiligheder à 30 Rbd.)	3,750 Rbd.
2) Kilder, Bassin- og Douchebade ved Vandkuranstalten	600 —
3) Naturlige og konstige Mineralvande . . .	400 —
4) Søbade, Doucher x.	1,200 —
5) Kurgjæsternes Beværtning med Frokost og Aftensmad	500 —
6) Forpagtningsafgift af Bageriet	500 —
7) Leie af Staldbygningerne	300 —
8) Leie af Hovedbygningen med Restauration m. v.	1,200 —

9) Leie af en Café, 2de Pavilloner, 2de Buffets og 2de Tobaksboutiker	2,500 —
10) Indtægt af Forlystelser	3,000 —
11) Leie af Inventariesager	300 —
12) Leie af „Christiansro"	300 —
Summa Indtægt	14,550 Rbd.
Herfra 10 pCt. til et Reservefond	1,455 —
Rest Indtægt	13,095 Rbd.
Herfra Udgiften	5,520 —
Udbytte	7,575 Rbd.

eller over 10 pCt. af Actiecapitalen, til hvilket Udbytte, som foran bemærket, vil blive at lægge Andeel i Netto-Provenuet af Anstaltens partielle Virksomhed i indeværende Aar.

For Aaret fra 31te Oct. 1845 til samme Dato 1846, vil Calculen, naar Actiecapitalen i 1845 forøges med 20,000 Rbd., stille sig som følger:

A. Udgift.

1) Forrentningen af 1600 Actier à 50 Rbd., med ¼ Deel Tillæg, a 4 pCt. p. A.	4,000 Rbd.
2) Prioritetsrente og Afgifter af „Christiansro" .	200 —
3) Jordafgift af Skrænterne	20 —
4) Lønninger	2,300 —
Summa Udgift	6,520 Rbd.

B. Indtægt.

1) Leie af Bygningerne (200 à 30 Rbd.) . .	6,000 Rbd.
2) Kilder, Bassin- og Douchebade ved Vandkur-Anstalten	1,000 —
3) Naturlige og konstige Mineralvande . . .	600 —
4) Søbade, Doucher ꝛc.	1,800 —
5) Kurgjæsternes Beværtning med Frokost og Aftensmad	800 —
6) Forpagtningsafgift af Bageriet	800 —
7) Leie af Staldbygningerne	500 —

8) Leie af Hovedbygningen	1,500 Rbd
9) Leie af en Café, 2de Pavilloner, 2de Buffets, og 2de Tobaksboutiker	3,500 —
10) Indtægt af Forlystelser	4,000 —
11) Leie af Inventariesager	500 —
12) Leie af „Christiansro"	300 —
Summa Indtægt	21,300 Rbd.
Herfra 10 pCt. til et Reservefond	2,130 —
Rest Indtægt	19,170 Rbd.
Herfra Udgiften	6,520 —
Udbytte	12,650 Rbd.

eller over 12½ pCt. af Actie-Capitalen, hvilket Udbytte, ved en Forøgelse i Actiecapitalen af fremdeles 20,000 Rbd. i 1846, til en Freqvents af 250 à 300, vilde stige til circa 14 pCt. i det næstfølgende Aar.

Ville vi nu ikkun ansætte det mindste Actie-Indskud af 40,000 Rbd. i det Hele, vil Forholdet omtrent blive følgende:

A. Udgifter.

1) Forrentningen af 800 Actier à 50 Rbd., med ¼ Deel Tillæg, à 4 pCt. p. A. . .	2,000 Rbd.
2) Prioritetsrente og Afgifter af „Christiansro"	200 —
3) Jordafgift af Skrænterne	20 —
4) Lønninger	2,300 —
Summa Udgift	4,520 Rbd.

B. Indtægter.

1) Leie af Bygningerne (70 à 30 Rbd.) . .	2,100 Rbd.
2) Kilder, Bassin- og Douchebade ved Kuranstalten	400 —
3) Naturlige og konstige Mineralvande . . .	300 —
4) Søbade, Doucher m. v.	800 —
5) Kurgjæsternes Beværtning med Frokost og Aftensmad	250 —
6) Forpagtning af Bageriet	400 —

7) Leie af Staldbygningerne	250 —
8) dito af Hovedbygningen	1,000 —
9) dito af en Café, 2de Pavilloner, 2de Buffets og 2de Tobaksboutiker	2,000 —
10) Indtægt af Forlystelser	1,500 —
11) Leie af Inventariesager	200 —
12) dito af „Christiansro"	300 —
Summa Indtægt	9,500 Rbd.
Herfra 10 pCt. til et Reservefond	950 —
Rest-Indtægt	8,550 Rbd.
Herfra Udgiften	4,520 —
Udbytte	4,030 Rbd.

eller 8 pCt. af Actiecapitalen.

Af disse Calculer fremgaaer saaledes: at Actiehaverne, naar de i Løbet af indeværende Aar, indskyde en Capital af 60,000 Rbd., kunne gjøre Regning paa, allerede i næste Aar, foruden 4 pCt. af deres Penge og Andeel i Anstaltens præsumtive Netto-Provenu for indeværende Aar, at erholde over 10 pCt. i Udbytte; — at Udbyttet, naar Actiecapitalen i næste Aar forøges med 20,000 Rbd., i det paafølgende Aar kan ventes at ville blive over 12½ pCt., og naar Capital-Forøgelsen stiger til 40,000 Rbd. og Capitalen saaledes opnaaer det vedtagne Maximum af 100,000 Rbd., endog 14 pCt., — og at i det Tilfælde, at ikkun det antagne Minimum af Actiecapital, 40,000 Rbd. i det Hele, skulde obtineres, Actiehaverne dog altid kunne regne paa, foruden 4 pCt. Rente, at erholde 8 pCt. i Udbytte.

Jeg skal nu, ved i Korthed noget nøiere at gaae ind paa de beregnede Indtægtsposters Detail, godtgjøre, at min Calcule ikke er greben af Luften, men baseret paa tilstedeværende Facta og en saa høi Grad af Sandsynlighed som det efter Omstændighederne har været muligt at tilveiebringe.

Naar jeg: 1) i Leie af Logis for Kur-, Brønd- og Badegjæster har anslaaet 30 Rbd. pr. umeubleret Værelse, eller 6

Rbd. om Maaneden, da er dette en lavere Priis end der i Almindelighed beregnes for Logis ved fremmede Anstalter af lignende Art og ingenlunde mere, men snarere mindre, end hvad der hos os sædvanligviis betales i Sommerleie af smukt beliggende Leiligheder paa Strandveien. Saavel Anstaltens Familie-Leiligheder som de for enkelte Personer bestemte ville blive satte til forskjellig Priis efter deres Størrelse, Antal og Beliggenhed, og Betalingen for samme vil, ligesom det er Tilfældet paa fremmede Kur- og Badesteder, blive at erlægge ugenlig. Intet Værelse vil blive ansat til en ringere Priis end 1 Rbd. 48 ß ugenlig; de større ville enkeltviis blive beregnede indtil 2 Rbd.; men da Familier, der ønske flere Værelser, naturligviis ville erholde disse i Forening for en billigere Priis end de bortleies enkeltviis, har jeg under eet beregnet alle Værelser til den laveste Priis, eller til 6 Rbd. om Maaneden. Den anførte Leiesum, som paa de forskjellige Calculer retter sig efter den vedføiede Gjennemsnits-Freqvents, kan saaledes snarere formodes at ville overstige, end at blive under det anslaaede Beløb. — 2) Indtægten af Kilder, Bassin- og Douchebade ved Vandkur-Anstalten er, efter de forskjellige Capital- og Freqvents-Forhold, calculeret til resp. 400, 600 og 1000 Rbd. Herved maa ikke alene tages Hensyn til de paa Stedet boende Kurgjæster; men ogsaa til det, som Tiden vil vise, stedse tiltagende Antal Personer, udenfor Anstalten, som, naar Gavnligheden og Behageligheden af de kolde og forfriskende Kildebasin- og Douchebade bliver mere almindelig bekjendt, ville tage enkelte Bade. Naar disse enkelte Bade beregnes til 24 ß og Badene for de paa Anstalten boende Kurgjæster til ikkun en Trediedeel heraf, eller 8 ß, vil der f. Ex., for at udbringe en Sum af 600 Rbd., blot udfordres, at der daglig i Saisonnen af Kurgiæster tages 30 og af Andre 6 Bade; men da der allerede til en Freqvents af 50 Kurgjæster kan gjøres Regning paa 50 Bade om Dagen, hvilke alene vilde udgjøre den anførte Sum, vil det være indlysende, at denne er lavt anslaaet. — 3) Ogsaa Drikningen af naturlige og konstige Mineralvande vil, efter al Sandsynlighed, kunne give en større Indtægt end den calculerede af resp. 300, 400 og

600 Rbd. Den mig af Hs. Maj. Kongen ved allerh. Resol. af 27de Decbr. f. A. til Afbenyttelse indrømmede mineralske Kilde, som er beliggende lidet over ¼ Miil fra Anstalten, er ved chemisk Analyse befunden at indeholde kulsurt Jern, fri Kulsyre og kulsure Alkalier. Der er saaledes iugen Tvivl om, at dette Vand, der kommer flere af de bedste og meest besøgte fremmede jernholdige Mineralkilders, f. Ex. Pyrmonts og Cudowas, meget nært og vil være af fortrinlig Virkning for Patienter, der lide af Blegsot og alle Sygdomme af Svækkelse i Nerve- og Muskelsystemet, naar det først bliver bekjendt, vil blive meget benyttet og det især til Drikning ved selve Kilden. Desforuden er det at antage, at ikke faa Patienter, der forordnes at drikke mineralske Vande, ville foretrække at tage ud i en saa sund og smuk Egn, som den ved Klampenborg. Hvad konstige Mineralvande angaaer, saa ville disse i større Partier sikkert med en betydelig Rabat kunne erholdes leverede enten fra Brøndanstalten i Rosenborg Have, eller fra en eller anden herværende duelig Pharmaceut eller Chemiker. Naar man erindrer, at den nysnævnte Anstalt alene i f. A. har havt en Netto-Indtægt af 2600 Rbd. af sine konstige Mineralvande, er det indlysende, at det anførte Beløb i ethvert Tilfælde ikke kan være for høit anslaaet. — 4) Søbade, Doucher ꝛc. ere calculerede til 800, 1200 og 1800 Rbd. Jeg behøver sikkert blot at gjøre opmærksom paa, at Søbade-Anstalten ved Nysgensteen i f. A. har havt i Indtægt af Bade 12,000 Rbd., og Enhver vil da vist villig indrømme, at jeg ikke har spændt Forventningen for høit, og det saameget mindre som der er den største Sandsynlighed for, at Søbadene ved Taarbek, der ved en bestandig frisk Strømning og fortrinligt Bølgeslag ville vise sig at være af en langt større Virkning og Behagelighed, snart ville vinde et talrigt Besøg ogsaa af Personer udenfor Anstalten og i Særdeleshed af Kjøbenhavnere. — 5) Kurgjæsternes Beværtning fra Oeconomibygningen med Frokost og Aftensmad er anslaaet at ville indbringe Anstalten resp. 250, 500 og 800 Rbd. aarlig. For at kunne levere denne Beværtning saa billigt som muligt, er Avancen her sat temmelig lavt; den udgjør nemlig neppe over 6 ß om Dagen for hver

Kurgjæst. Hvad Kosten angaaer til det ved Anstalten ansatte Opvartnings-Tyende, da bliver det Calculen uvedkommende, hvad enten det maatte ansees fordeelagtigst, at den ogsaa i det Hele leveres fra Oeconomibygningen, eller der i alt Fald om Middagsmaden til Tyendet sluttes Accord med Restaurateuren i Hovedbygningen, da alle Omkostninger ved Tyendet, og saaledes ogsaa denne, her, ligesom ved andre lignende Anstalter, blive at afholde af og repartere paa samtlige Kur- og Badegjæster i et forudbestemt Forhold, eller komme til at bæres af Badenes Brutto-Indtægt, saa at intet Tab derved kan komme til at hvile paa Anstalten. Et andet Spørgsmaal bliver det, om det maatte ansees fordeelagtigst, enten at Anstalten selv holder Køer for at præstere det betydelige Qvantum Melk, der ved samme vil blive consumeret, til hvilken Hensigt Hs. Maj. Kongen allern. har tilstaaet Anstalten Græsning i Dyrehaven imod Betaling til et Antal af indtil 25 Køer, eller at der sluttes Accord med Landmænd deri Nærheden om daglig at levere de fornødne Qvantiteter nymalket Melk. Erfaringen vil her give den sikkreste og bedste Veiledning, og det torde i alt Fald maaskee være hensigtsmæssigst at prøve begge Maader i Forening, ved ikkun at anskaffe et ringe Qvæghold og slutte Leverance om den Melk, som desforuden maatte behøves, for at man derefter kunde see, hvilken af Maaderne der var at foretrække og ihvorvidt det bedre maatte svare Regning selv at holde Køer og fodre disse Vinteren over, eller ikke. — 6) Naar Bageriet, som jeg antager, vil blive taget i Forpagtning af en af Hovedstadens driftige Bagere, der vil og kan levere et saa feilfrit og fortrinligt Fabrikat som der fordres, anseer jeg det ogsaa for utvivlsomt, at Forpagteren vil kunne give den calculerede Afgift af 400, 500 til 800 Rbd., efter Gjennemsnits-Freqventsen af Kur- og Badegjæster og med Hensyn til den stadige og daglige Conflux af Besøgende, som efter al Rimelighed vil finde Sted. — 7) Indtægten af Staldbygningerne: 250, 300—500 Rbd. kan, med det nysnævnte Hensyn for Øie, sikkert heller ikke regnes lavere. — 8) Af Hovedbygningens Beværtningslokale, med table d'hôte for

Kurgjæsterne og Restauration for Badegjæster og Besøgende, er calculeret i Leie resp. 1000, 1200 og 1500 Rbd. Da Restaurateuren tillige vil komme til at beværte ved de Forlystelser og Fêter, som arrangeres i Anstaltens Forsamlingssal og navnlig ved de Baller og Concerter, som der i Regelen ugenlig ville blive givne, og da Antallet af Besøgende ved deslige Leiligheder kan antages at ville blive stort, ligesom Anstalten sikkert ogsaa daglig vil blive gjæstet af Mange, der enten tage enkelte Bade eller komme som Besøgende, vil en duelig Restaurateur, der baade sørger for god Beværtning og for en hurtig og gentil Opvartning, godt kunne finde sin Regning ved at svare en Leie deraf som den anførte. — Ligesaa liden Vanskelighed, tør jeg antage, vil det finde at erholde de under 9) anførte forskjellige Lokaler: en Café med Billard, 2de Forfriskmings-Pavilloner, 2de Buffetter og 2de Tobaksboutiker bortleiede for det under eet derfor beregnede Beløb af 2000, 2500 til 3500 Rbd. — Naar derimod 10) Indtægten af Forlystelserne er anslaaet til 1500, 3000—4000 Rbd., er dette naturligviis efter en mere løs Beregning. Da der imidlertid i Regelen een a to Gange ugenlig vil blive arrangeret Fornøielser af forskjellig Art til Adspredelse for Kurgjæsterne og dem, der besøge Anstalten, bliver den calculerede Indtægt neppe over 60—120 Rbd. for hver Gang, og at et større Beløb i Almindelighed vel kan antages at ville indkomme, tør jeg ansee udenfor al Tvivl. — 11) Leien af Inventariesager: 200, 300—500 Rbd. staaer i Forhold til Kur- og Badegjæsternes Antal, og bliver, naar ¾ af dette antages at benytte Anstaltens Inventarier, omtrent 4 Mk. maanedlig for hver, i Gjennemsnits-Betaling, hvilket vist ikke er for høit calculeret. — 12) Leien af „Christiansro" er opført med 300 Rbd., eller 150 Rbd. for hver af de 2de Familie-Leiligheder, som Bygningen indeholder, tilligemed Staldbygning og Have, hvilken Leiesum stemmer med hvad der i Almindelighed obtineres for lignende Sommerleiligheder.

Udbyttets ligelige Fordeling imellem Actiehaverne og Udbetaling til disse, tilligemed Renten, vil finde Sted paa den an-

førte Maade i de fire første Aar, regnede fra 31te Oct. 1844 til 1ste Oct. 1848. I de nærmest paafølgende Aar vil derimod Anstaltens aarlige Netto-Provenu, efter Fradrag af 10 pCt., hvilke jeg fra sidstnævnte Dato, eller Begyndelsen af det femte Aar, betinger mig af dette Provenu, blive anvendt til Indløsning af de indbetalte Actiesummer, hvilke sidste saaledes successive, ved Lodtrækning, udbetales Eierne, med et Capital-Tillæg af 10 pCt. til det oprindelig indbetalte Beløb, eller med 55 Rbd. pr. Actie, og indtil Indløsningen skeer, vil hver Acties paalydende Sum blive fuldt forrentet med 4 pCt. p. A. — Vil man, til en Actiecapital af 80,000 Rbd., calculere, som stabilt for flere Aar, det for det andet Aar af Anstaltens Virksomhed anslaaede Netto-Provenu — hvilket der er al Sandsynlighed for, i det mindste i de første Aar, snarere at ville stige, end at blive lavere — vil den hele Capital kunne være ivdløst i mindre end 6 Aar. Den, der erholder sine Actier sidst indløste, vil saaledes, efter i de første 4 Aar at have havt 14 til 18 pCt. i Rente og Udbytte, i de sidste 5—6 Aar ved Capital-Tillægget og Renten i Forening erholde en Indtægt af sine Actier, som omtrent kan regnes ligemed 6 pCt. p. A. At Actierne desuden stedse ville holde sig i Priis og kunne afhændes med ikke ubetydelig Fordeel, er en ligefrem Følge af disse Forudsætninger.

Efterat jeg saaledes har omtalt de Fordele, Actionairerne kunne vente sig af deres Deeltagelse i Foretagendet, skylder jeg endnu at oplyse, hvilken Sikkerhed der fra min Side kan stilles dem, saavel for selve den Capital, der af dem tilskydes, som for dennes Anvendelse. Jeg har formaaet Handelshuset H. Puggaard & Comp. til at modtage Actietegningen og det første Actie-Indskud med $\frac{1}{5}$ af Capitalen, for hvilket Handelshuset garanterer saaledes, at det, saafremt ikke i det mindste 800 Actier a 50 Rbd. ere tegnede inden Udgang Juni d. A., af Samme vil blive tilbagebetalt Vedkommende. Bliver derimod det nævnte Actietal tegnet inden den nævnte Tid, og Foretagendet saaledes kommer i Stand og kan paabegyndes, vælge Actionairerne selv Anstaltens Kasserer, til hvem det nævnte og de følgende Ind-

3*

ſkud ville blive at indbetale og i Henſeende til hvilken Embedsmands Sikkerhed og Paalidelighed det da ſtaaer til dem ſelv at tage al fornøden Præcaution, ligeſom ogſaa hans Regnſkaber ville blive at revidere og decidere af Mænd, Actionairerne ſelv dertil udnævne. Ved det hele Anlægs Opførelſe og Indretning erholder en af dem udnævnt Comitee af 3 Medlemmer ſtadigt Tilſyn og deciderende Stemme ved Afſlutningen af alle Accorder og Contracter. Paa Valget af denne Comitees Medlemmer frafalder jeg enhverſomhelſt Indflydelſe og kan ved ſamme ikke gjøre min Stemmeret gjeldende. Til Sikkerhed for Capitalens Forrentning og Udbetalingen af Actionairernes Andeel i Udbyttet ſtiller jeg dem, foruden det mig allern. forundte Privilegium, alle de Bygninger ꝛc., ſom opføres for Anſtalten, tilligemed de Reqviſiter og Inventarier, der anſkaffes til ſamme, ſamtlige Søbade-Indretninger, Lyſtſtedet „Chriſtiansro“ og det i Arvefæſte overtagende Areal af Skrænterne nordenfor Taarbek, ſagledes at — med Undtagelſe af den foran omtalte Prioritet, ſom i Anſtaltens Intereſſe ſøges optagen i det nævnte Lyſtſted — Intet deraf kan pantſættes, eller afhændes, uden Actionairernes dertil iforveien erhvervede Samtykke. For endelig, med Henſyn til de mig betingede Actier, fuldkommen at betrygge Actionairerne forlods Udløsning af deres Acticcapitaler med det tilſagte Capital-Tillæg af 10 pCt., forpligter jeg mig til, at de til mig udſtedende Actier, ſaafremt de af mig ſkulde blive overdragne til Andre, i intet Tilfælde ville blive at indløſe forinden Indløsningen af ſamtlige øvrige Actier er tilendebragt.

Jeg tør ſaaledes troe, at have draget al tilbørlig Omſorg for Actionairernes Betryggelſe, og ſtillet den efter Forholdenes Natur ſtørſt mulige Sikkerhed for Acticcapitalen og dens Anvendelſe.

Forinden jeg ſlutter nærværende Proſpectus, maa jeg endnu udbede mig det ærede Publikums Opmærkſomhed for et Par Yttringer, i Anledning af en Indvending, der, efter med megen Iver at have gjort ſig gjeldende medens Sagen endnu var under Behandling af Autoriteterne, viſt heller ikke vil undlade at fremkomme nu, da den forelægges Publikum. Det ſkal

nemlig være urigtigt af mig at optage Forlystelsernes Element i min Plan til en Kur- og Badeanstalt. Det vil forstyrre den til Kuren fornødne Rolighed og det stemmer ikke med Forholdene hos os og den nordiske Charakteer; ville Kur- og Badegjæsterne have Lystighed, kunne de i alt Fald søge den paa Dyrehavsbakken. Jeg kan ikke negte, at disse Ansknelser, skjøndt de ogsaa ere blevne udtalte af ellers forstandige Mænd, navnlig af Mænd, der have et Navn i Lægefaget, forekomme mig temmelig indskrænkede. Det har ingenlunde været blot for at skaffe Sagen desbedre Indgang hos de vordende Actionairer eller interessere det større Publikum for Foretagendet, naar det kom i Stand, at jeg har andraget om og af yderste Evne insisteret paa, at der med den af mig intenderede Anstalt maatte forenes Adgang til at nyde de Fornøielser og Adspredelser, som, uden nogensomhelst Undtagelse, finde Sted ved alle hidtil bekjendte Anstalter af lignende Art. Jeg har derved ikke mindre troet at tage et vedbørligt Hensyn til alle deres Tarv, for hvilke Kuranstalten skal virke til Sundhedens Gjengivelse, idet jeg anseer Incitamentet af Sindsadspredelse og uskyldig Fornøielse for et til en heldig Kur paa deslige Anstalter væsenlig medvirkende Middel, som paa ingen Maade bør tilsidesættes. Der er, hvad Erfaringen i alle Lande stadfæster, en meget betydelig Forskjel imellem et Kur- og Badested og et Hospital. De, der søge hiint og kunne vente Optagelse der, ere i Almindelighed ikke saadanne Krøblinger og sengeliggende Personer, som aldeles ikke kunne bevæge sig i det Frie, eller deeltage i uskyldig Fornøielse, tvertimod, det store Fleertal af dem, der ville vinde Helbredelse ved et Kur- og Badested, maae kunne færdes imellem Andre, og, deres Svaghed være af hvilken Art den vil: de maae kunne gaae i Bad og bruge Vandet ved Doucher, eller paa hvad anden Maade Kuren kræver det. Da denne Forskjel er saa indlysende, at den i Grunden kun behøver at paapeges og ikke trænger til nogen yderligere Udvikling, har det meget undret mig, at selv Mænd af Faget have kunnet tabe den af Syne. Det kan umuligt hidrøre fra Ubekjendtskab med Forholdene i denne Henseende alle andre Steder i Ver-

den. De, som stærkest ivre imod hiint Elements Indførelse her, have sikkert alle besøgt et Søbad, eller en Sundhedsbrønd, eller kjende i det mindste saadanne Anstalter af Skrifter. Den nye Vandkurmethodes Stifter, Priesnitz, forbinder netop dermed Adgang til at nyde al uskyldig Fornøielse, saa at der hele Kurtiden igjennem stadig holdes Baller og opføres Concerter og Skuespil paa Gräffenberg, og de øvrige Vandkur-Anstalter, der ere indrettede efter den Priesnitz'ske Methode, have ligeledes optaget Fornøielser og Adspredelser som et fast Element ved Kuren. Jeg kan da kun forklare mig hiin Ivren imod Forlystelser ved den af mig intenderede Kur- og Bade-Anstalt, deraf, at man maa have fixeret sig den Idee, at det egenlig var min Agt at oprette et Tivoli, og, for ret kraftigt at holde mig fra at komme paa en saadan Afvei, har man anseet det nødvendigt, skarpt at henvise mig til at oprette et Hospital. Det er imidlertid ligesaa lidet et Tivoli som et Hospital, jeg agter at oprette; men en Kur- og Bade-Anstalt. At en saadan er noget Nyt hos os, indrømmer jeg gjerne; men jeg troer, at dette Nye meget godt lader sig forene med vore tilvante Forhold; vort nationale Særpræg og den nordiske Charakteer ville vist ikke lide noget Afbræk derved — det Eneste skulde være, at det kom en Smule i Modstrid med den Alvorlighed, der i Almindelighed er mine Landsmænd, Islændernes Særkjende. Jeg skal forøvrigt her ikke indlade mig paa noget Forsvar før den fra ethvert uhildet Synspunkt tilraadelige og for selve Sagen nødvendige Medvirken i min Plan af uskyldige Fornøielser og Adspredelser, eller paa at imødegaae en aldeles upraktisk Indvending, der, fra hvilken Side den end betragtes, maa opløse sig i Intet. For Gavnligheden af den Sindsadspredelse og Munterhed og den Følelse af Velvære, selv under physiske Lidelser, som netop tilveiebringes ved hine selskabelige Glæder og Forlystelser og ved den uvante stadige Paavirken af en livlig ydre Verdens afvexlende Omgivelser, under ganske andre Forhold end de i Hverdagslivet sædvanlige, afgive alle fremmede Kur- og Badesteder de mest uforkastelige Vidnesbyrd, og hvad Skade disse Incitamenter, som det staaer Enhver aldeles frit

for at benytte i større eller mindre Grad, skulde kunne medføre, vil det vist falde vanskeligt at paavise.

Efter denne lille Digression vover jeg endnu engang at anbefale Sagen til Publikums Velvillie og kraftige Understøttelse som et, efter min fuldeste Overbeviisning, baade for Deeltagerne fordeelagtigt og for det Offenlige gavnligt Foretagende, og tillader mig slutteligen at gjøre opmærksom paa: at de første 1200 Actier a 50 Rbd., der tegnes, ikke alene give Adgang til Deeltagelse i de første fire Aars Udbytte, tilligemed Andeel i det præsumtive Udbytte af Anstaltens partielle Virksomhed i indeværende Aar; men ogsaa Fortrinsret til de Actier, der, foruden det iaar tegnede Antal, blive at tegne i næste Aar og eventualiter i 1846; — og at saasnart de første 800 Actier ere tegnede, vil en Generalforsamling af Actionairerne blive sammenkaldt for at foretage Valg af Control-Comitee, Kasserer &c., hvornæst Anlægget strax vil blive paabegyndt, og navnlig det Anstalten allern. indrømmede Terrain af Klampenborg Plantage frahegnet den øvrige Deel af Dyrehaven, og Adgang til samme (foruden dem, der beskjæftiges med selve Anlægget), indtil Anstalten bliver aabnet, udelukkende forbeholdt Actionairerne.

Actie-Indbydelsen vil udkomme den 13de denn., og Actietegningen modtages fra den 14de denn. daglig Kl. 12 til 2 paa Handelshuset H. Puggaard & Comp.'s Contoir, st. Kongensgade Nr. 245.

Kjøbenhavn den 10de Mai 1844.

J. Hjaltelin.

